

JAARVERSLAG 2010

Een sterke groei van het aantal virtuele bezoekers, een intensievere betrokkenheid bij de digitalisering van de archiefvorming bij de aangesloten gemeenten, een gestage voortgang in het ontsluiten van de archieven en een groot aantal leerlingen en historisch geïnteresseerden dat kennis maakte met het Waterlands Archief. Dat is in één zin het beeld over 2010.

Bestuur en organisatie

In 2010 is verder uitvoering gegeven aan het door het bestuur van het ISW vastgestelde Beleidsplan 2009-2011. In februari vond een overleg plaats met de portefeuillehouders van de aangesloten gemeenten over de resultaten tot nu toe en de plannen voor 2011. In december werd door het ISW-bestuur het concept Beleidsplan 2012-2014 (met als titel *Duurzaam Digitaal*) vastgesteld.

In maart bezocht burgemeester Don Bijl (Purmerend) het Waterlands Archief in het kader van een kennismakingsbezoek. Voor nieuwe raadsleden en wethouders werd in oktober een kennismakingsbijeenkomst georganiseerd, waarbij een presentatie en een rondleiding werden verzorgd en aan de hand van een historische quiz de regionaal- historische kennis van de nieuwe gemeentebestuurders werd getest.

De administratieve en organisatorische ondersteuning door het ISW werd gedeeltelijk uitbesteed: de boekhouding aan EFK te Alkmaar, de personeels- en salarisadministratie aan de gemeente Waterland. De juridische ondersteuning bleef onder verantwoordelijkheid van het ISW.

Financiën

De begroting voor 2010 bedroeg € 1.082.753. Het overschot op de rekening 2009 werd via resultaatbestemming geboekt op de reserve Digitalisering. Voor de financiële positie van het Waterlands Archief wordt verder verwezen naar de jaarrekening 2010.

Personeel

De vaste formatie bedroeg per 1 januari 2010 9.51 fte, verdeeld over 13 medewerkers. Daarnaast was gedurende het hele jaar een projectmedewerker (0.6 fte) werkzaam i.v.m. de bewerking van het archief van de gemeente Edam-Volendam 1970-1990 en gedurende het laatste kwartaal een projectmedewerker (0,9 fte) ten behoeve van het project Metamorfoze. Ook was gedurende een half jaar een stagiaire werkzaam in het kader van de opleiding Media, Informatie en Communicatie (Hogeschool van Amsterdam).

Het aantal vaste vrijwilligers werd uitgebreid tot 13. Zij maakten zich verdienstelijk op het gebied van de ontsluiting van de archieven en collecties, en de dienstverlening.

In samenwerking met organisatie- en adviesbureau EPROM (Den Haag) zijn in het eerste kwartaal de functieconcepten besproken met de medewerkers en waar nodig aangepast. De uiteindelijke functiebeschrijvingen werden op 30 juni vastgesteld door het ISW- bestuur. In het najaar vond (na een uitgebreid benchmark onderzoek onder negen archiefdiensten) de functiewaarderingsronde plaats. Hieruit kwamen geen opzienbarende wijzigingen voort. De functieschalen werden op 15 december door het bestuur vastgesteld. Er werd geen bezwaar aangetekend. De nieuw beschreven functies werden m.i.v. 1 januari 2011 van kracht.

Deskundigheidsbevordering

In 2010 werden modules van de Opleiding Archiefassistent en cursussen Beschrijven en Applicatiebeheer van Mais Flexis en E-depot gevolgd. Ook werd deelgenomen aan de landelijke Werkconferentie van de Branchorganisatie (BRAIN) over de kwaliteit van de dienstverlening en interne organisatie. De directeur van het WA heeft in dit kader een workshop gegeven over competente medewerkers. Een aantal medewerkers nam deel aan de cursus 23 Archiefdingen, waar nieuwe toepassingen zoals web 2.0 aan de orde kwamen. Daarnaast werden de KVAN studiedagen en de Ketelaarlezing bijgewoond en werd deelgenomen aan de seminars WABO, Digitaal Archiveren en Archiefbank. Op deze manier werd gewerkt aan de toename van de kennis en vaardigheden van de medewerkers.

Gebouwbeheer en ICT

Naast het normale onderhoud aan het gebouw werden voorzieningen getroffen om de verwarmings- en luchtbehandelingsinstallatie beter beheersbaar te maken. Verder zijn veiligheidsvoorzieningen aangebracht ten behoeve van de liftinstallatie en het noodverlichtingssysteem.

Op het gebied van automatisering van werkprocessen (beschrijven, depotbeheer, bezoekersregistratie en aanvraagprocedure) werd het archiefbeheerssysteem. Mais Flexis van de firma De Ree verder geïmplementeerd.

Taakuitvoering

Toezicht op het beheer van niet overgedragen archieven

In het kader van het toezicht op het beheer werden samen met de provinciale archiefinspectie Noord-Holland inspectiebezoeken afgelegd bij de gemeenten Beemster, Edam-Volendam, Landsmeer en Waterland. Centraal stond hierbij de digitalisering van de werkprocessen en de archivering van de daaruit voortvloeiende digitale documenten. De gemeenten Landsmeer en Zeevang werden geadviseerd over te verrichten inventarisatiewerkzaamheden m.b.t. de over te dragen archieven.

Aan alle ISW gemeenten werd advies gegeven ten aanzien van de dossiervorming, de vernietiging van archiefbescheiden en de digitalisering. Door de toenemende digitalisering is de adviserende taak ten behoeve van de gemeenten verder toegenomen.

De archiefinspecteur maakte deel uit van het Werkverband Gemeentelijke Archiefinspecteurs en werkte nauw samen met de archiefinspecteurs van Alkmaar, Haarlem, Hoorn en Zaanstad alsmede met de provinciale archiefinspectie Noord-Holland.

Acquisitie

In 2010 werden het archief van de gemeente Landsmeer (1970-1990) en het archief van de voormalige gemeente Monnickendam (1946-1990), inclusief bouwvergunningen, overgedragen aan het Waterlands Archief. Verder werden overgedragen de bouwvergunningen van de voormalige gemeenten Wormer en Ipendam over 1970-1990, en van de gemeente Beemster over 1981-1990.

Ook werden belangrijke archivalia uit de particuliere sfeer verworven waaronder brieven uit Duitsland van dwangarbeider Pieter Johannes Grandiek (1942-1945), stukken van de Waterschapbelangenvereniging Beemster, blauwdrukken van beeldbepalende panden in Edam, jaarverslagen van de Woningbouwvereniging Patrimonium te Purmerend, brochures over het wonen in de Purmer en de Gors Noord alsmede diverse publicaties van het Sociografisch Bureau met belangrijke gegevens over de regio Waterland. Daarnaast werden bij het Waterlands Archief in bewaring gegeven: het archief van het Nederlands Bijbelgenootschap Edam, het archief van de evangelisch-lutherse gemeente Edam en het archief van de hervormde gemeente Monnickendam.

Beheer en ontsluiting

Het Waterlands Archief beheert 3,7 strekkende kilometer (km') aan archieven en collecties. Ongeveer 2000 m' werd ingenomen door archieven van gemeenten en ISW; 700 m' door archieven van waterschappen en ruim 450 m' door archieven van kerken en andere particuliere organisaties. Daarnaast beschikt het Waterlands Archief over een bibliotheek met meer dan 5000 publicaties, tijdschriften en kranten en over een collectie kaarten, prenten en foto's (545 m').

Gewerkt werd aan de inventarisatie van de archieven van de gemeente Edam-Volendam (1970-1990), de voormalige gemeenten Middellie, Warder, Kwadijk (1811-1970), de voormalige gemeente Wijde Wormer (1949-1990), en het dorpsbestuur van Broek in Waterland (1387-1812). Gereed kwam de inventaris van de archieven van de voormalige gemeente Ipendam (1930-1969).

De bouwvergunningen van Beemster, Jisp en Marken werden beter toegankelijk gemaakt voor het publiek. Daarnaast werden gedeelten ontsloten van de archieven van waterschap de Wijde Wormer (1624-1809, 1917-1980). Dit laatste in het kader van het Metamorfozeproject. Naast de eind 2008 door de Stichting Metamorfoze (KB) toegekende subsidie van € 75.941, werd hiervoor in 2009 en 2010 een subsidie van in totaal € 16.500 ontvangen van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. De te conserveren en digitaliseren stukken van genoemde polders zijn gerestaureerd en voor scanning overgebracht naar de firma Pictura.

De digitale toegankelijkheid van archieven en bronnen werd sterk verbeterd door het toevoegen van digitaal doorzoekbare archieftoegangen op de website en www.archieven.nl. Eind 2010 was ongeveer 65% van de toegangen online raadpleegbaar. Verder werd een begin gemaakt met de scanning en digitale ontsluiting van de notariële archieven in de regio Waterland. Hiertoe werd een speciale applicatie (Memorix Genealogie van Pictura) ontwikkeld en in gebruik genomen. De invoer van de gegevens uit de notariële akten was grotendeels in handen van vrijwilligers.

Beelddocumentatie

Eind 2010 waren in totaal 35.000 afbeeldingen via de Beeldbank digitaal raadpleegbaar. Gewerkt werd aan de verbetering van de zoekfunctionaliteit van de Beeldbank. Ten behoeve van de ordening en beschrijving van beeldmateriaal werd intensief samengewerkt met een aantal historische verenigingen in de regio. Verder werden belangrijke aanwinsten verkregen zoals 1500 foto's van de Beemster, 250 foto's en ansichten betreffende Edam, 36 tekeningen en aquarellen over verschillende plaatsen in de regio, 20 foto's, vijf glasnegatieven en vijf films over Monnickendam, elf uit Australië afkomstige glasplaten over het Jisp van rond 1900 en circa 500 school- en andere foto's over Purmerend. Bezoekers en verenigingen werden geadviseerd over het gebruik van illustraties ten behoeve van publicaties en bij de inrichting van tentoonstellingen. In het kader van het jubileum 600 jaar Purmerend werd beeldmateriaal geselecteerd en beschikbaar gesteld aan gemeente, bibliotheek, museum en de vereniging historisch Purmerend.

Bibliotheek

Dit jaar werden voor de bibliotheek verschillende publicaties aangekocht, zowel op het terrein van de geschiedenis van Waterland als op het gebied van de archivalieken. Dit laatste in het kader van de deskundigheidsbevordering van de eigen medewerkers. De catalogus van de bibliotheek werd ook via de website (en via archieven.nl) online raadpleegbaar gemaakt, waarbij het tevens mogelijk werd om in één zoekactie zowel de archieven als de bibliotheek op een bepaald onderwerp te doorzoeken.

Studiezaal en website

Behalve met genealogie (35%) en huizenonderzoek (27%) hielden bezoekers zich in toenemende mate bezig met onderzoek naar de lokale en regionale geschiedenis van Waterland.

Het totaal aantal bezoeken aan de studiezaal bedroeg in 2010: 1911 (in 2009: 2075). Die werden afgelegd door 734 afzonderlijke bezoekers (in 2009: 811). Van deze bezoekers kwam 68% uit de regio en 32% uit de rest van het land.

De verdere daling van het aantal (fysieke) bezoekers en bezoeken aan de studiezaal zette zich ook dit jaar door. Dit is in overeenstemming met de landelijke ontwikkeling.

Daar staat een aanzienlijke toename van het aantal virtuele bezoeken tegenover. In 2010 werd de website van het Waterlands Archief 57.293 keer bezocht (tegenover 33.690 digitale bezoeken in 2009 en 17.240 in 2008). Daarnaast werden via archieven.nl nog eens 73.794 virtuele bezoeken geteld. Dit heeft ongetwijfeld te maken met het feit dat behalve toegangen ook steeds meer bronnen digitaal kunnen worden geraadpleegd.

Naast de vele telefonische verzoeken werden 593 verzoeken (schriftelijk en per e-mail) om informatie en diensten afgehandeld (100 meer dan in 2009).

Educatie en presentatie

Naast de studiezaalbezoekers werden in 2010 in totaal 2160 bezoekers geteld in het kader van educatie en presentatie (tegen zo'n 900 in 2009). Dit betrof zo'n 1600 scholieren en docenten van het basis- en voortgezet onderwijs en 200 geïnteresseerde burgers.

Het jubileum 600 jaar Purmerend bood een mooie aanleiding tot het organiseren van educatieve activiteiten, veelal in samenwerking met de Bibliotheek Waterland. Op de Open Archiefendag, met als thema Land en Water, werden 360 bezoekers geteld. Het historisch informatiepunt Waterland Toen en Nu (WTN) in de overgangsruijme naar de bibliotheek stond bij veel van deze activiteiten centraal. Een andere educatieve activiteit was de cursus paleografie, waarin geleerd werd oud schrift te lezen.

Om het Waterlands Archief een grotere bekendheid te geven en een breder publiek te bereiken werd in het eerste half jaar van 2010 eens in de twee weken een bijdrage verzorgd in de rubriek Waterlands Erfgoed van het Noordhollands Dagblad (editie Waterland).

Behalve aan de redactie van de serie *Waterland, waar blijft de tijd?*, nam het Waterlands Archief ook deel aan de redactie van de te publiceren *Nieuwe Geschiedenis van de Zaanstreek*, de in juli 2010 gepubliceerde (herziene) *Canon van Waterland*, en aan de redactie van het Gedenkboek 400 jaar Beemster, dat in 2012 wordt gepubliceerd.

Samen met de Bibliotheek Waterland werd in april de jaarlijkse Nieuwenhuijzenlezing georganiseerd, dit keer over de Tweede Wereldoorlog. Spreker was de journalist en publicist Ad van Liempt, o.m. bekend van de televisieserie *De Bezetting*. De lezing werd door ongeveer 100 mensen bijgewoond.

Samenwerking

De samenwerking met de Bibliotheek Waterland concentreerde zich vooral rond het historisch informatiepunt Waterland Toen en Nu (WTN) en werd verder geïntensiveerd waar het ging om educatieve projecten voor scholen. Aangesloten werd verder bij het door de provincie Noord-Holland geïnitieerde en gesubsidieerde Oneindig Noord-Holland, een digitaal verhalenplatform waarin verschillende musea, archiefdiensten en andere culturele instellingen in de provincie samenwerken. Daarnaast vond samenwerking plaats met historische verenigingen, musea zoals het Purmerends Museum, het Comité Open Monumentendag (gemeente Purmerend), Het Historisch Platform en de Archeologische Werkgroep Purmerend alsmede met organisaties als Erfgoed Nederland en Cultureel Erfgoed Noord-Holland. Als bestuurslid van de Kring van Noord-Hollandse archivariissen werkte de archivaris nauw samen met de andere Noord-Hollandse archiefdiensten.

Samenvatting en conclusies

In 2010 is hard gewerkt aan de verdere uitvoering van het Beleidsplan 2009-2011. Een groot aantal van de hierin geformuleerde doelstellingen kon worden gerealiseerd. Dit kwam ten goede aan de verdere professionalisering van de organisatie en aan de kwaliteit zowel van het archiefbeheer als van de dienstverlening en het publieksbereik.